

UOT 336

TƏŞKİLATIN MALİYYƏ NƏTİCƏLƏRİNİN AUDİTİNİN ƏSASLARI

Aynurə ƏLİYEVƏ*

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 25 iyun 2024; çapa qəbul edilmişdir: 28 iyul 2024; online-da çap edilmişdir: 17 sentyabr 2024.

Received: 25th of June, 2024; accepted: 28th of July, 2024; published online: 17th of September, 2024.

Açar sözlər: *audit, mənfəət, maliyyə nəticələri, təşkilatın təsərrüfat fəaliyyəti, təşkilatın maliyyə fəaliyyəti, gəlirlər, xərclər, rentabellik, rəqabət qabiliyyəti, mənfəətin artırılması, daxili nəzarət*

Giriş

Məqələdə problemin ümumi formada ifadəsi və onun mühüm elmi-praktiki problemlərlə əlaqəsinə nəzər yetirilmişdir. Bazarda rəqabət qabiliyyətini artırmaq üçün müəssisələr mənfəətin artırılmasına xüsusi diqqət yetirməlidirlər. İşin konseptual, nəzəri və metodoloji əsasını müəssisələrində auditin aparılması ilə bağlı olan aparıcı yerli və xarici müəlliflərin əsərləri təşkil etmişdir.

Bu problemin aspektlərini araşdıran və müəllifin arqumentini əsas götürdüyü son araşdırmaların və nəşrlərin təhlili, ümumi problemin əvvəllər həll olunmamış hissələrinin müəyyən edilməsi məqalənin tədqiqatında aparıcı istiqamətləri təşkil edir. Audit problemləri ilə məşğul olan yerli alim və tədqiqatçılardan İ.M.Abbasov, R.N.Kazımov, C.B.Namazova [4], L.A.Qonçar [5], M.A.Eremin [6], V.A.Həmzətov [7], L.M.Qəmbərov [8] və b. Qeyd etməliyik ki, bu işlər mənfəət auditinin aparılması problemlərini lazımi səviyyədə əks etdirmir.

Məlumdur ki, audit fəaliyyəti mikro səviyyədə müəssisənin iqtisadiyyatının və maliyyə sabitliyinin mövcudluğu və inkişafında mühüm rol oynayır. Müəssisənin bu nəzarət sahəsinin inkişafı ona real vəziyyətini gücləndirməyə, müxtəlif həcmli və miqyaslı yeni layihələr həyata keçirməyə, köhnə səhvləri və onların nəticələrini nəzərə alaraq bir yerdə dayanmamağa, böyük addımlarla irəliləməyə, inamla irəliləməyə imkan verə bilər. Əlbəttə ki, hər bir nəzarət növü kimi auditin də çatışmazlıqları var, məsələn, bir müəssisənin yoxlanılması üçün ayrılan vaxtın məhdud olması, auditor auditorunun konkret təşkilatın fərdi xüsusiyyətlərini bilməməsi və mövcud audit sisteminin seçiciliyi və səmərəsizliyi, partiya şirkətinin maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti ilə bağlı müxtəlif aspektlərin həlli və s. belə bunlar arasındadır.

Təşkilatın fəaliyyətinin maliyyə nəticəsi bu təşkilatın milli iqtisadiyyatdakı əhəmiyyətinin bir növ göstəricisi kimi çıxış edir. Bazar iqtisadi şəraitində hər hansı bir təşkilat öz fəaliyyətindən müsbət nəticə əldə etməkdə maraqlıdır, çünki bu göstəricinin dəyəri sayəsində öz potensialını genişləndirə, bu təşkilatda çalışan işçiləri maddi cəhətdən maraqlandıra və səhmdarlara dividendlər ödəyə bilər. Mühəsibat uçotu nöqtəyi-nəzərindən müəssisənin fəaliyyətinin yekun maliyyə nəticəsi, “Mənfəət və zərər” hesabında formalaşan və maliyyə hesabatlarında əks olunan mənfəət və ya zərər göstəricisində ifadə olunur.

* magistrant, Bakı Avrasiya Universiteti
e-mail: aynure-eliyeva-2012@mail.ru

DOI: <https://doi.org/10.30546/25194011.2024.13.4.039>

1. Müəssisənin idarəedilməsinin metodologiyası

Müəssisənin idarə edilməsi sahəsində inkişafı üçün tək cə müəssisənin idarəetmə siyasətini deyil, həm də müəssisənin idarə edilməsi sahəsində audit metodologiyasının özünü inkişaf etdirmək lazımdır. Bununla belə, idarəetmə audit metodologiyasının tək-milləşdirilməsi yollarını müəyyən etməzdən əvvəl, idarəetmə audit sistemində mövcud olan bütün ən ümumi səhvləri və müəssisələrin idarə edilməsi sahəsində auditin inkişaf səviyyəsini ləngidən amilləri nəzərə almaq və fərqləndirmək vacibdir.

Anlamaq lazımdır ki, audit müstəqil bir şəxs (auditor) tərəfindən müəssisənin maliyyə-təsərrüfat yoxlanışıdır, o, bu orqanın fəaliyyətindən adekvat şəkildə ayrıldığına görə müəssisənin fəaliyyətinin müxtəlif sahələrinin xüsusiyyətlərini və məqsədlərini bilməyə bilər. Bu səbəbdən, audit zamanı auditor tərəfindən müəyyən edilmiş müxtəlif faktlar ilk baxışdan görüldüyü qədər aydın olmaya bilər.

Bundan əlavə, idarəetmə auditini fərqləndirmək lazımdır:

- uyğunluq audit (müəssisə tərəfindən maliyyə hesabatlarının tənzimləyici hissəsinə uyğunluq);
- əməliyyat audit (müəssisədə həyata keçirilən əməliyyatların səmərəliliyini qiymətləndirmək);
- səmərəliliyin audit (müəssisədə baş verən proseslərin səmərəliliyi, effektivliyi və məqsədəuyğunluğu barədə auditorun rəyini əks etdirən).

Auditin mühüm hissəsi həm də onun xarici və daxili olaraq təsnifləşdirilməsidir. Kənar audit üçüncü tərəfin müstəqil auditor təşkilatı (auditoru) tərəfindən aparılan auditdir. Daxili audit, şirkətin fəaliyyətinin nəticələrini yoxlamaq, onun fəaliyyətini qiymətləndirmək və təhlil etmək üçün təşkilatın müəyyən bir struktur bölməsi tərəfindən eyni təşkilatda aparılan auditdir. Xarici audit və daxili audit arasındakı əsas fərqlərdən bəziləri *Şəkil.1-də* göstərilmişdir [12].

2. Müəssisə idarəetmə sistemində uçot, təhlil və audit metodologiyasından istifadə perspektivləri

Xarici audit daxili auditlə qarşılıqlı əlaqədə olur. O, ilk növbədə daxili auditin təşkilini və effektivliyini qiymətləndirir. Bunlar aşağıdakı kimi olmalıdır:

- obyektivlik dərəcəsi;
- müstəqillik;
- bacarıq;
- yerinə yetirilən funksiyaların əhatə dairəsi.

2010-cı il yanvarın 1-dən etibarən Azərbaycan ərazisində Beynəlxalq Audit Standartlarının (BAS) tətbiqinə keçid audit fəaliyyətinin keyfiyyətini və maliyyə fəaliyyətini yaxşılaşdırmaq üçün nəzərdə tutulmuş audit peşəsinin inkişafında mühüm mərhələdir. Auditin nəticələri müxtəlif ölkələrin təşkilatları arasında müqayisə oluna biləcək, audit prosesi və metodologiyası şəffaf mexanizmə və beynəlxalq qurumların dəstəyinə əsaslanacaqdır.

Azərbaycan Maliyyə Nazirliyinin 10 noyabr 2008-cı ildə “Azərbaycan beynəlxalq audit standartlarının tətbiqi haqqında” əmri ilə Azərbaycan ərazisində 30 beynəlxalq audit standartı qüvvəyə minmişdir və 13 noyabr 2008-cı il tarixli Sərəncam imzalanmışdır.

Tənzimləyici sənədlər, beynəlxalq audit standartlarının 2010-cı ildən Azərbaycan Respublikasının ərazisində rəsmi dərc edildiyi gündən qüvvəyə mindiyini və Azərbaycan Respublikasının ərazisində qüvvəyə mindiyi ildən sonrakı ildən tətbiq edildiyini müəyyən edir.

BAS-lara keçidlə əlaqədar olaraq, audit fəaliyyətinin müəyyən aspektlərini tənzimləyən sənədləri onlara uyğunlaşdırmaq lazımdır [7], yəni:

- audit xidmətlərinin siyahısı;
- auditorların peşə etikasını və audit məsələləri təşkilatları;

– beynəlxalq audit standartlarının tələblərinə uyğun olaraq auditin aparılması üçün metodiki tövsiyələr;

– kiçik təsərrüfat subyektlərinin auditinin xüsusiyyətləri;

– audit xidmətlərinin keyfiyyətinə daxili və xarici nəzarət və audit fəaliyyətinin digər aspektləri.

Audit fəaliyyətinin inkişafı konsepsiyası audit xidmətlərinin keyfiyyətinin təmin edilməsinə və təkmilləşdirilməsinə, mühasibat uçotu məlumatlarının maraqlı istifadəçiləri üçün informasiya riskinin azaldılmasına yönəlmişdir.

Audit fəaliyyətini həyata keçirmiş auditor təşkilatlarının və ayrı-ayrı auditorların yoxlamaları zamanı onların işinin keyfiyyəti aşağıdakı kimi qiymətləndiriləcəkdir:

– bal 1 – əhəmiyyətli pozuntular müəyyən edilməmişdir;

– bal 2 – əhəmiyyətli düzəldilə bilən pozuntular müəyyən edilmişdir;

– bal 3 – əhəmiyyətli düzəldilməz pozuntular müəyyən edilmişdir.

Audit fəaliyyətini həyata keçirməyən auditor təşkilatının və ya fərdi auditorun yoxlanmasının nəticəsi aşağıdakı nəticələrdən biri olacaqdır: əhəmiyyətli pozuntular aşkar edilməmişdir və ya əhəmiyyətli dərəcədə aradan qaldırıla bilən pozuntular müəyyən edilməmişdir.

Audit zamanı əhəmiyyətli pozuntular aşkar edilmədikdə, yoxlanılan auditor təşkilatına (fərdi auditora) kənar keyfiyyət nəzarətinin başa çatması haqqında arayış verilir. Plandankənar yoxlamanın nəticələrinə əsasən və planlı yoxlama zamanı əhəmiyyətli pozuntular aşkar edildikdə, auditorların özünütənzimləmə təşkilatı keyfiyyətə kənar nəzarət üzrə ixtisaslaşmış orqanın qərarından çıxarış verir[2].

Audit təşkilatlarının və auditorların mühasibat (maliyyə) hesabatlarının auditini aparılarkən onların işinin keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi müəyyən edilmiş vahid meyarlara uyğun olaraq həyata keçiriləcəkdir. Bundan əlavə, müəyyən meyarlar yerinə yetirildikdə yaradılan qiymətləndirmələr və nəticələrin növləri, habelə yoxlamaların nəticələrinə əsasən verilən sənədlərin növləri müəyyən edilir. Bu meyarlar 2010-ci ildən etibarən auditorların bütün özünütənzimləmə təşkilatları üçün vahid meyarlar kimi tətbiq edilmişdir.

Audit təşkilatı (fərdi auditor) yoxlanılan müddət ərzində belə auditor təşkilatının (belə fərdi auditorun) işinin keyfiyyətinə kənar nəzarətin nəticələrinə əsasən audit fəaliyyətini həyata keçirmədiyini (görmədiyini) halda, müəyyən tipli rəy verilir.

Auditor təşkilatının (fərdi auditor) iş keyfiyyətinin plandankənar kənar auditinin nəticələrinə əsasən işin keyfiyyətinə kənar nəzarət üzrə ixtisaslaşmış orqanın qərarından çıxarış verilir.

Əsas konseptual üstünlük ondan ibarətdir ki, BAS qlobal səviyyədə auditə vahid yanaşmanın istifadəsini nəzərdə tutur[3], yəni:

– yerli və beynəlxalq investolar, kapital bazarları (xarici emitentlər dünyanın ən böyük fond birjalari tərəfindən BAS-lara uyğun olaraq yoxlanılan maliyyə hesabatlarının təqdim edilməsini dəstəkləyir), kreditorlar və digər istifadəçilər tərəfindən auditin keyfiyyətinə inamın artırılması.

Nəticələr çıxararkən və auditor hesabatında rəy bildirərkən, auditorun faktiki təhrifləri, təxmin edilən təhrifləri (mühasibat uçotu təxminləri ilə bağlı rəhbərliyin mülahizələri və ya auditorun əsassız hesab etdiyi uçot siyasətinin tətbiqi ilə bağlı fikir ayrılıqları) arasında fərq qoyması məqsəduyğundur. Bu təhriflərə: populyasiyaya ekstrapolyasiya nəticəsində auditor tərəfindən hesablanmış perspektiv təhriflər və seçmə əsasında müəyyən edilmiş təhriflər daxildir. BMS-lər əhəmiyyətlilik dəyərlərinin müəyyən edilməsi üçün əsas göstəricilərin müxtəlif variantlarını və onların hesablanmasının müxtəlif üsullarını müzakirə edir; onlar heç bir vahid hesablama proseduru təklif etmirlər, çünki əhəmiyyətlilik prinsipinin əsasını auditorun peşəkar mülahizələri təşkil edir. Siyahıya daxil olan müəssisələrə və bütün digər müəssisələrə şamil edilən BMS 700 (yenidən işlənmiş)

auditor hesabatının yeni formatını təqdim edir [4]. Auditor əsaslandırılmış və ya mənfi rəy bildirdikdə, digər audit məsələlərinə dair məlumat nəzərdə tutulan istifadəçilərin audit haqqında anlayışını artırmaq üçün hələ də vacib olacaq və buna görə də əsas audit məsələlərinin müəyyən edilməsi üçün tələblər tətbiq edilir. Bununla belə, mənfi rəy auditorun ayrı-ayrılıqda və ya bütövlükdə təhriflərin maliyyə hesabatları üçün əhəmiyyətli və geniş yayılmış olduğu qənaətinə gəldiyi hallarda ifadə edildiyinə görə:

– mənfi rəyin verilməsi üçün əsas olmuş məsələlərin əhəmiyyətindən asılı olaraq, auditor bütün digər məsələlərin əsas audit məsələsi olmadığına qərar verə bilər və bu faktı “Əsas Audit Məsələləri” bölməsində əks etdirə bilər;

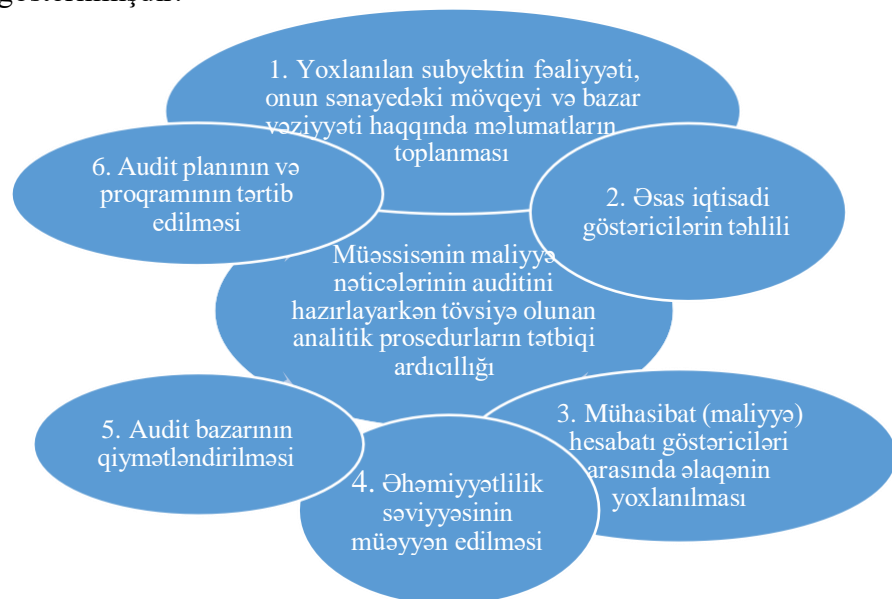
– mənfi rəyə səbəb olan məsələlərdən başqa bir və ya bir neçə məsələ əsas audit məsələsi kimi müəyyən edilirsə, bu cür digər əsas audit məsələlərinin təsvirinin bütövlükdə maliyyə hesabatlarının həmin məsələlərə münasibətdə mənfi rəyi nəzərə alaraq şəraitə inanmaq və məqsədəuyğun olan sualları vermək daha etibarlıdır.

Təşkilat fəaliyyətinin maliyyə nəticələrinin auditinin bir sıra problemlərini qeyd etmək lazımdır ki, bu da təkmilləşdirilmiş audit metodologiyasının işlənilib hazırlanması zərurətini müəyyən edir [6]:

- tez-tez dəyişən normativ və qanunvericilik bazası;
- təşkilatın maliyyə nəticələrinin yoxlanılması məqsədilə vahid işçi sənədlərin olmaması;
- audit prosedurlarının həyata keçirilməsinə formal yanaşma və nəticədə xidmətlərin keyfiyyətsizliyi;
- proqram təminatının kifayət qədər yüksək qiyməti ilə əlaqədar təşkilatın maliyyə nəticələrinin auditinin müasir prosesinin avtomatlaşdırılmasının qeyri-kafi səviyyəsi və keyfiyyəti;
- audit apararkən və auditor rəyini formalaşdırarkən auditorlar tərəfindən standart metodlardan və təlimatlardan istifadə edilməsi.

Yuxarıda göstərilənlərin hamısından nəticə çıxararaq, hesab edirik ki, müəssisənin maliyyə nəticələrinin auditini apararkən ən vacib cəhət səlahiyyətli planlaşdırmaadır. İlk növbədə analitik prosedurların tətbiq olunacağı sınaq obyektlərini Şəkil. 1-də göstərilmiş ardıcılıqla ilə düzgün müəyyən etmək lazımdır.

Şəkil.1-də Təşkilatın maliyyə nəticələrinin audit planını tərtib edərkən analitik prosedurlar göstərilmişdir.

Analitik prosedurlar əvvəlki və cari dövrlərlə müqayisədə maliyyə fəaliyyətinin göstəricilərinin məbləğində və səviyyəsində dəyişikliklər haqqında nəticə çıxarmağa, maliyyə fəaliyyətinin göstəricilərinin strukturunu və onun dəyişikliklərini qiymətləndirməyə imkan verir[8].

Audit planına əsasən, auditor 230 №-li “Sənədləşdirmə” standartına uyğun olaraq audit proqramını tərtib etməli və sənədləşdirməlidir. Bu mərhələdə audit sübutlarının toplanması, bir qayda olaraq, yoxlama, yenidən hesablama, sorğu və analitik prosedurların təsdiqi yolu ilə həyata keçirilir[1].

Həmçinin müəssisənin maliyyə nəticələrinin auditini aparmağın əsas yolu seçmə tədqiqatdır, çünki maliyyə nəticələrinin tam auditini vaxt və fiziki xərclər tələb edəcəkdir.

Bundan başqa, müəssisədə audit sübutlarının toplanmasının etibarlılığına təsir edə bilən üsullardan biri də daxili nəzarət sisteminin qiymətləndirilməsidir.

Audit proqramı həyata keçirildikdə maliyyə nəticələrinin uçotunun normativ sənədlərin tələblərinə uyğunluğu, mühasibat uçotunda (maliyyə) məlumatların etibarlılığı barədə obyektiv rəy formalaşdırmağa imkan verən audit prosedurlarının (bəyanatlar, habelə vergi qanunvericiliyinin tələblərinə riayət edilməsi haqqında) ətraflı siyahısını ehtiva edir [7].

Müəssisənin maliyyə nəticələrinin auditinin yekun mərhələsi auditin nəticələrinin ümumiləşdirilməsi və audit zamanı aşkar edilmiş səhvlərin təhlilindən ibarətdir.

Maliyyə nəticələrinin uçotunda, bir qayda olaraq, aşağıdakı tipik səhvlərə və pozuntulara rast gəlinir:

- ✓ gəlir və xərclər səhv bölünür;
- ✓ adi fəaliyyətdən əldə olunan gəlir mühasibat uçotunda tam əks olunmamışdır;
- ✓ adi fəaliyyətlə bağlı xərclər səhv müəyyən edilmişdir;
- ✓ daimi fərqlərin məbləği səhv müəyyən edilmişdir;
- ✓ digər gəlir və ya xərcləri əks etdirərkən mühasibat uçotu hesablarının səhv müxabirləşməsi;
- ✓ vəsaitlərin məqsədəuyğun istifadə edilməməsi faktlarını gizlətmək üçün xərclərin qəsdən şişirdilməsi;
- ✓ uydurma əməliyyatların hesablarda əks etdirilməsi;
- ✓ uydurma xərclərin ödənilməsi;
- ✓ hesabat ili ərzində təsisçilərin (mülkiyyətçilərin) qərarı olmadan mənfəətdən planlaşdırılmamış məqsədlər üçün istifadə edilməsi.

İş sənədlərində yoxlanılan sənədlərin siyahısı, aşkar edilmiş səhvlər, pozuntular, onların mühasibat (maliyyə) hesabatlarının etibarlılığına təsir dərəcəsi, habelə auditin nəticələrinə dair auditor rəyi qeyd olunur.

Yuxarıda göstərilən pozuntuları aradan qaldırmaq üçün maliyyə nəticələrinin auditini üçün metod və prosedurlarda aşağıdakı təkmilləşdirmələri tətbiq etmək məqsədəuyğundur [9]:

1. Ölkəmizdə maliyyə hesabatlarının və audit fəaliyyətinin beynəlxalq standartlar əsasında təmin edilməsi üçün normativ hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi;

2. Müəssisənin maliyyə nəticələrinin uçotunu təşkil edərkən müəssisədə daxili nəzarət xidmətinin tətbiqi məqsədəuyğundur ki, onun fəaliyyəti müəyyən mühasibat uçotu sahəsində səhvlərin vaxtında aradan qaldırılması, səhvlərin aşkar edilməsinə və bütövlükdə təsərrüfat subyektinin fəaliyyətini təhlil etməyə yönəldiləcək;

3. Auditin sənədləşdirilməsinin təkmilləşdirilməsi, sənədlərin hazırlanması və saxlanması kompüterləşdirilməsi;

4. 1C: Mühasibat uçotu 8.3 proqramının imkanlarından istifadə etməklə maliyyə

nəticələrinin auditinin aparılması metodologiyasından, xüsusən də məlumatların düzgünlüyünü yoxlaya bilən “Mühasibat uçotunun ekspress yoxlaması” standart proqram təminatından istifadə etmək tövsiyə olunur. Bu yoxlama təkcə sürətli olduğuna və aşkar edilmiş səhvləri vurğuladığına görə əlverişli deyil, həm də sənədin dəqiq göstərilməsi, tarixi və nömrəsi ilə uyğunsuzluqları müəyyən edir, onları ətraflı təsvir edir və düzəliş üçün tövsiyələr verir;

5. Təşkilat rəhbərliyinin auditin aparılmasında və onun aparılmasının nəticələrinə dair müstəqil ekspert rəyinin qiymətləndirilməsində marağını artırmaq tövsiyə olunur;

6. Auditorun auditini apararkən fərdi yanaşmasına icazə verin.

Nəticə

Sonda qeyd edək ki, tədqiqatın nəticəsi müəyyən edilmiş problemlərin nəzəri səviyyədə ümumiləşdirilməsi, habelə maliyyə nəticələrinin auditini üçün metod və prosedurların təkmilləşdirilməsi üçün tövsiyələrin işlənilməsi hazırlanmasıdır, məsələn: audit proqramının səmərəli planlaşdırılması; işdə təqdim olunan tövsiyə üsulu; audit proqramını həyata keçirməkdən əvvəl daxili nəzarəti sınaqdan keçirməklə audit sübutlarının toplanmasının etibarlılığını müəyyən etmək; auditin sənədləşdirilməsini təkmilləşdirmək və sənədlərin hazırlanması və saxlanması kompüterləşdirmək; 1C: Mühasibat proqramı və s. imkanlarından istifadə edərək maliyyə nəticələrinin auditini üçün metodologiyadan istifadə etmək tövsiyə olunur.

ƏDƏBİYYAT

1. Abbasov İ. Audit. Bakı: Bakı Biznes Universiteti, 2007, 530 s.
2. Bayramov Q. Azərbaycanın Milli Audit Standartları. Bakı: Nağıl Evi, 2004, 333 s.
3. Namazova C., Kazımov R. Praktiki audit. Dərslik. Bakı: Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti, 2011, 243 s.
4. Vəliyev A. Korporativ mülkiyyətin müasir auditini. Bakı: Bakı Biznes Universitetinin nəşri, 2012, 291 s.
5. Абдахова Х. Проблемы аудита формирования финансовых результатов организации // Актуальные проблемы социально-гуманитарного и научно-технического знания. 2023, № 2 (33), с. 18-19.
6. Букреева Е. Финансовые результаты и их анализ как одно из основных направлений аудита деятельности предприятия // Инновационная экономика: перспективы развития и совершенствования. 2021, №7 (57), 118 с.
7. Захарищева Н. Проблемы аудита финансовых результатов в организациях // Ученые записки Крымского инженерно-педагогического университета. 2016, №3 (53), с. 22-26.
8. Ишпулатова Х.Р. Совершенствование методики аудита финансовых результатов // Учетно-аналитическое обеспечение стратегии устойчивого развития предприятия. Симферополь, 2018, с. 283-286.
9. Кольчурина И.Ю., Кольчурина М.А. Оптимизация процесса проведения внутреннего аудита системы менеджмента с использованием инструментов автоматизации // Modern Economy Success. 2022, №6, с. 137-142.

Принципы аудита финансовых результатов организации

Финансовый результат деятельности организации служит своего рода показателем значимости данной организации в народном хозяйстве. В рыночных условиях хозяйствования любая организация заинтересована в получении положительного результата от своей деятельности, поскольку благодаря величине этого показателя она способна расширять свою мощь, материально заинтересовывать персонал, работающий на данной организации, выплачивать дивиденды акционерам и т. д. С точки зрения бухгалтерского учета конечный финансовый результат деятельности предприятия выражается в показателе прибыли или убытка, формируемого на счете «Прибыли и убытки» и отражаемого в бухгалтерской отчетности.

Финансовый результат предприятия является основным показателем успешности его деятельности. Аудит финансовых результатов проводится для подтверждения правильности финансовых результатов, отраженных в бухгалтерском учете, а также их соответствия положениям соответствующих нормативных правовых актов. В данной статье определены сущность и цели аудита финансовых результатов. Авторы изучили отечественные научные работы в области развития аудита в Азербайджане, методы и проблемы аудита финансовых результатов предприятия. Разработана рекомендуемая последовательность процедур планирования и проведения аудита финансовых результатов. Определены следующие направления совершенствования методов и процедур проверки финансовых результатов:

- эффективно планировать программу аудита в рекомендуемом порядке, представленном в работе;
- стоит определить надежность сбора аудиторских доказательств путем тестирования системы внутреннего контроля до реализации программы аудита;
- усовершенствовать аудиторскую документацию и компьютеризировать подготовку и хранение документов;
- ИС: Бухгалтерские программы и др. рекомендуется использовать методику проверки финансовых результатов с использованием ее возможностей. Предложенные рекомендации позволят усовершенствовать методологию аудита финансовых результатов и повысить рентабельность предприятия.

Финансовые результаты организаций характеризуются размером прибыли и рентабельностью, прибыль – это часть чистого дохода, который субъекты хозяйствования получают непосредственно после реализации продукции, товаров и услуг. Финансовый результат деятельности предприятия выступает показателем эффективности и его роли в народном хозяйстве страны. Целью аудита финансовых результатов является формирование заключения о достоверности конечного финансового результата и финансовой отчетности о финансовых результатах. В данной статье освещены проблемы аудита формирования финансового результата и предложены пути их решения.

Ключевые слова: аудит, прибыль, финансовые результаты, хозяйственная деятельность организации, финансовая деятельность, организации, доходы, расходы, рентабельность, конкурентоспособность, увеличение прибыли, внутренний контроль

Summary

Айнурә Алиева

Principles of Auditing Financial Results of Organizations

The financial result of an enterprise is the main indicator of the success of its activities. An audit of financial results is carried out to confirm the correctness of the financial results reflected in the accounting records, as well as their compliance with the provisions of the relevant regulations. This article defines the essence and objectives of the audit of financial results. The authors studied domestic scientific works in the field of audit development in Azerbaijan, methods and problems of auditing the financial results of an enterprise. A recommended sequence of procedures for planning and conducting an audit of financial results has been developed. The following areas for improving methods and procedures for checking financial results have been identified:

- effectively plan the audit program in the recommended order presented in the work;
- It is worth determining the reliability of the collection of audit evidence by testing the internal

control system before implementing the audit program;

- improve audit documentation and computerize the preparation and storage of documents;
- 1C: Accounting programs, etc., it is recommended to use the methodology for checking financial results using its capabilities. The proposed recommendations will improve the methodology for auditing financial results and increase the profitability of the enterprise.

The financial results of organizations are characterized by profit margins and profitability; profit is part of the net income that business entities receive directly after selling products, goods and services. The financial result of an enterprise's activities is an indicator of efficiency and its role in the national economy of the country. The purpose of the audit of financial results is to form an opinion on the reliability of the final financial result and financial reporting of financial results. This article highlights the problems of auditing the formation of financial results and suggests ways to solve them.

Key words: *audit, profit, financial results, economic activity of the organization, financial activity of the organization, income, expenses, profitability, competitiveness, increase in profit, internal control*

Şöbə redaktoru i.ü.f.d., dos. Ələsgərova Flora Qəməndər qızının rəyi əsasında çapa məsləhət görülmüşdür.